

13. Федоренко Л. П. Закономерности усвоения родной речи : учеб. пособие. / Л. П. Федоренко. – М. : Просвещение, 1984. – 160 с.

Анотація

У статті висвітлено ефективні підходи до навчання української мови за профспрямуванням, зокрема особистісно зорієнтований, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, професійно зорієнтований, системний, текстоцентричний, а також описано закономірності навчання професійної лексики майбутніх документознавців: залежність мовленнєвих умінь і навичок від знань граматики і словникового складу мови, які сприяють формуванню професійної лексичної компетентності майбутнього документознавця.

Ключові слова: підходи до навчання, закономірності навчання, лексична компетентність майбутнього документознавця.

Аннотация

В статье освещены эффективные подходы к обучению украинскому языку профессиональной направленности, в частности личностно ориентированный, коммуникативно-деятельностный, компетентностный, профессионально ориентированный, системный, текстоцентрический, а также описано закономерности обучения профессиональной лексики будущих документоведов: зависимость речевых умений и навыков от знаний грамматики и словарного запаса языка, которые способствуют формированию профессиональной лексической компетентности будущего документоведа.

Ключевые слова: подходы к обучению, закономерности обучения, лексическая компетентность будущего документоведа.

Summary

The article highlights effective approaches to teaching Ukrainian professional orientation, in particular learner-oriented, communicative activities, competence, professionally oriented, systematic, text-centric. There have been described the patterns of learning professional vocabulary of future documentologists: relationship of speech and skills of the knowledge of grammar and vocabulary of the language, which contribute to the formation of the professional competence of the future lexical document processing.

Key words: approaches to learning, teaching patterns, lexical competence of the future documentologist.

УДК 37 (477,87) “1919/1939”

І. І. Розман,
старший викладач
(Мукачівський державний університет)

ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ГУРТКІВ У ЗАКАРПАТТІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. У сучасних умовах освітніх реформ зростає актуальність проблеми професійної майстерності педагогічних кадрів. Українське суспільство вимагає від учителя якісної освіти, постійного підвищення науково-методичного рівня, систематичного вдосконалення фахової майстерності. Удосконалення кваліфікації педагогічних кадрів не можливе без глибокого вивчення і врахування історичного досвіду, сформованої століттями традиції педагогічної освіти в Україні. У зв'язку з цим особливий інтерес становить досвід регіонів України в підвищенні профмайстерності вчителів у історичній ретроспективі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема підвищення профмайстерності вчителя займає чільне місце в сучасному історико-педагогічному дискусії. Важливе значення в дослідженні цієї проблеми

мають наукові праці В. Андрущенко, Ю. Бабанського, В. Бондаря, Є. Березняк, Л. Гончаренко, В. Гуменюк, Г. Данилової, М. Євтуха, А. Кузьмінського, В. Олійника, Н. Протасової, І. Титаренко та ін., які висвітлюють теоретико-методологічні підходи до підвищення професійної підготовки та активізації творчого потенціалу педагогічних працівників. Проте відкритим залишається історико-педагогічне дослідження ефективних форм професійного вдосконалення вчителів у різних регіонах України.

Мета статті – розкрити особливості діяльності педагогічних гуртків у Закарпатті в 1919 – 1939 рр., виявити організаційно-методичні характеристики роботи педагогічних гуртків.

На поч. ХХ ст. суспільно-політичні зміни позитивно позначилися на розвитку Закарпаття, яке під офіційною назвою Підкарпатська Русь увійшло до складу Чехословацької Республіки (ЧСР). У державі панувала атмосфера демократії, національної терпимості. ЧСР перебувала на піку економічного розвитку, це сприяло швидкій модернізації освіти і впровадження досягнень педагогічної науки в теорію та практику навчання. У процесі освітніх реформ у Підкарпатській Русі в міжвоєнний період особливого поширення набули педагогічні гуртки як форма підвищення кваліфікації вчителів. Педагогічні гуртки ефективно працювали у Чехословацькій республіці, тому їх створення ініціювалось Шкільним Рефератом на території Підкарпатської Русі. Метою діяльності педагогічних гуртків тогочасні педагоги трактували як надання їм можливості зібратися для обговорення методичних питань, дискусій про педагогічні новинки, вироблення стратегій вирішення шкільних проблем, ознайомлення із досвідом роботи колег та виявлення кращих педагогічних ідей [6, с. 151].

Період перебування краю у складі ЧСР посприяв формуванню поваги до представників інших націй, культур, віросповідань. Полікультурність регіону вплинула на національний склад педагогічних гуртків і внесла багатогранність у їх діяльність. Так, в Ужгородському окрузі 1924 – 1925 н.р. діяли педагогічні гуртки вчителів-українців (русинів) з осередком у великих селах. Гурток у Анталовцях (голова: В. Тимкович) об'єднував учителів із Середнього, Чертежа, Худльова, Ляховців та Виш. Солотвина. Дубрівський гурток (голова: М. Кочерган) включав учителів з Андрашовців, Орляви, Бачави, Комаровців, Ниж. Солотвина. Радванський гурток (голова: І. Лизак) долучав педагогів із сіл Горяни, Дравці, Баранинці, Коритняни та Кибляри. Під головуванням М.Вадаса діяв гурток у Гедьфарку із залученням вчителів із Вел. Лазів, Холмець, Цигановців. Доманиський гурток під керівництвом Н. Мальця діяв на території Невицького, Кам'яниці, Оноковців, Орхівовиці. Гомокський педагогічний гурток об'єднував вчителів угорської національності із Минаю, Гомоків, Шишловців, Вел. Геївців та Тарновців. Угорський педагогічний гурток із центром у Вел. Доброні організував методичну роботу вчителів Вел. Доброні та Мал. Доброні, Тисаагтелеку, Есеня. Словацькі вчителі організували методичну роботу як складову ужгородського гуртка, який включав вчителів державної руської школи та вчителів державної словацької школи. Прикметно, що в школах усіх наведених сіл учителі відвідували уроки колег та обговорювали їх педагогічні здобутки й помилки [4].

З приводу роботи педагогічних гуртків ужгородського округу шкільний

інспекторат рекомендував учителям здійснювати екскурсії в Чехію з метою вивчення нових методів викладання під час літніх канікул [7]. Аналіз роботи, проведений інспекторатом вказує, що вчителі доклали належних зусиль для розвитку свого фахового рівня, щоб гідно представити свої напрацювання, тому педагоги Ужгородського округу “достали прилежне педагогічну усилвану роботу”. Знаменно, що вся ця праця виконувалась задля піднесення не тільки професіоналізму вчителів, а й загального рівня руської культури, щоб показати результатами двохрічної роботи педагогічних гуртків “культурній” світовій спільноті бажання підкарпатурського населення розвиватися й отримувати нові знання [4, с. 260 – 261.].

Сучасники визначали позитивне значення педагогічних гуртків. Тогочасний учитель І. Кузьма констатує, що із кожного засідання педагогічного гуртка взяв для своєї роботи якісь корисні поради і визнав, що не завжди вчителі знайомі із педагогічними новинками, тому їх вивчення та обговорення на засіданнях гуртків збільшує бажання до самовдосконалення. Окремо потрібно виділяти час для заслуховування звітів про обмін досвідом із чеськими школами. Для вдосконалення роботи педагогічних гуртків І. Кузьма пропонує: при кожному гуртку для діловодства обирати, крім голови, і секретаря, контролювати зміст вчительських бібліотек і допомагати його оновлювати, зобов'язати звітуватись про участь у навчально-методичних екскурсіях по освітніх закладах Чехії [2].

Наступного навчального року (1925 – 1926 н.р.) в Ужгородському окрузі створено два нові осередки педагогічних гуртків у селі Дубрівка та Ужгородській словацькій школі. За рік відбулося 8 педагогічних засідань, у державних школах Ужгорода – по 9. Розвиток діяльності педагогічних гуртків показав, що підкарпатурські вчителі розпочали інтенсивну методичну роботу, спрямовану на фахове вдосконалення. Зазначимо, що засідання педагогічних гуртків, окрім відвідання 2 – 3 уроків та їх обговорення, відбувались теоретичні лекції “Навчання рисуванню в народних школах” (доповідач: Ф. Шимоновський, Дубрівський педагогічний гурток), “Навчальні екскурсії” (доповідач: А. Сабов, у Гомоку), тощо. Найбільший інтерес в рамках нашого дослідження викликає представлення колегам власного педагогічного досвіду. Як свідчить джерельна база, державний учитель А. Михайлович із села Оріховиці продемонстрував свої професійні досягнення – “спеціальну методу” в методиці викладання математики: лічба, додавання, віднімання [8, с. 72].

Цінним здобутком, є на наш погляд, є за ініціатива вчителів народних шкіл щодо створення “Освітнього гуртка ужгородських вчителів”. Графік засідань регламентований – перша субота кожного місяці. Метою створення гуртка було надати вчителям можливість до подальшої освіти для реформування народної школи за європейським зразком. Прикметною є тема першого засідання гуртка “Громадянське виховання в народних школах”. З теми зроблена доповідь державним учителем Б.Борецьким із подальшим обговоренням проблеми [8, с. 71.]. Отже, крім вищезазначених педагогічних гуртків, ініційованих органами управління місцевою освітою, в Ужгороді, розпочав роботу “Освітній гурток ужгородських учителів”, організований за власним бажанням педагогів. У 1926 – 1927 н.р. шкільний інспекторат повідомив, що аналіз діяльності педагогічних гуртків показав:

дрібні педагогічні гуртки проводять методичну роботу не належним чином, і необхідно гуртки укрупнити шляхом об'єднання. Відповідно в Ужгородському окрузі на початку навчального року діяло 2 русинських педагогічних гуртки (Доманинський, Середнянський) і угорський (Вел. Добронь) та гуртки в Ужгородських державних школах. Відбулись зміни в організації діяльності гуртків. Вимогою було відвідування практичних занять та їх подальше обговорення, прослуховування лекцій та участь у дискусіях. Кожен учитель обов'язково брав участь у засіданнях педагогічних гуртків. Як свідчать архівні матеріали, на засіданнях гуртків були присутні шкільні інспектори [1].

У Мукачівському окрузі в 1925 – 1926 н.р. діяли 5 педагогічних гуртки, у яких Залузькому (керівник: Б. Янчкій) та двох Мукачівських (для міських вчителів (голова: М. Петригелла) та вчителів із сіл, розташованих поблизу Мукачєва (голова: М. Пацкан), педагогічних гуртках працювали русинські вчителі, в Батєві працювали угорські вчителі під керівництвом Є. Пуржаша, а в Паланці – німецькі під управлінням С. Остія. На всіх нарадах проводили по 2 практичні заняття із обговоренням. Особливістю Мукачівського округу було створення на базі педагогічних гуртків драматичних та співоцьких осередків, які доповнювали методичну роботу мистецькими виступами. У роботі гуртків брав участь шкільний інспектор і особисто давав учителям “методичні, дидактичні, педагогічні й організаційні поради”. За проведення практичних занять та теоретичну підготовку на високому рівні двоє вчителів отримали грошову винагороду. Ще однією особливістю роботи педагогічного гуртка на Мукачівщині стало проведення практичних занять не тільки навчального, а й виховного характеру та показових батьківських зборів [8, с. 76 – 77.].

Росвигівський шкільний округ в 1925 – 1926 н.р. налічував 3 педагогічні гуртки, кожен з яких провів 17 практичних занять і ознайомився із двома науковими педагогічними розвідками. До кінця навчального року було організовано 4 педагогічні гуртки: росвигівський (І.Петенько), ракошинський (П. Штець), бобовищанський (М. Фотул), визницький (А. Хайнас). Нововведенням із досвіду роботи бобовищанського педагогічного гуртка стали педагогічні трактати. Така ініціатива була запропонована головою гуртка М. Фотулом. У подальшому виклади вчителів публікувались у педагогічних часописах “Учитель”, “Наша школа”, “Подкарпатська Русь”, “Учительський голос”, “Народная школа” тощо або друкувались окремими виданнями [8, с. 82.].

Вивчення протоколів засідань педагогічних гуртків свідчить, що з часом організація роботи гуртків вдосконалювалася. Протокол “Методично-педагогічного кружка в Севлюші” вказує, що в 1924 р. гурток об'єднував вчителів із 11 сіл із околиці Севлюша (сьогодні м. Виноградово). Це дає нам підстави для висновку, що педагогічні гуртки в перші роки чехословацької влади діяли у великих населених пунктах або містах Підкарпатської Русі. На засіданні гуртка, крім учителів, були присутні шкільний інспектор та урядник Шкільного відділу цивільної управи Підкарпатської Русі. Розглядали стан викладання уроків граматики, вивчали значення дисципліни на уроках, визнали ефективною методику викладання вчительки І.Бережної [5].

У Севлюському окрузі в 1925 – 1926 н.р. діяли 4 педагогічні гуртки:

севлюський під головуванням І.Пазуханича; Рокосівський очолював Д. Попович; Тисауїлоцький, яким керував А. Нодь; та Заріцький під управлінням А. Шимона. Протягом навчального року відбулося по три засідання педагогічних гуртків по осередках та спільне засідання 2 березня 1927 р. в Севлюші. На кожному із засідань учителі аналізували відкриті уроки, проведені колегами, ознайомлювалися із доповідями колег та дискутували про педагогічні проблеми [8, с. 90 – 92].

Подібним чином була організована діяльність педагогічних гуртків Хустського шкільного округу, який у 1925-1926 н.р. представляли 4 педагогічні гуртки: Хустський під керівництвом шкільного інспектора, Даниловський очолив А. Зейкан, Драговський під головуванням Л. Бокотей, Горінчовський під головуванням С. Черниша. За рік відбулося 3-4 засідання кожного гуртка за такою програмою: зразки викладання, педагогічні реферати, пропозиції до розгляду, дебати. Особливістю проведення засідань гуртків були підготовлені виставки ручних робіт, виробів із паперу та глини. Підсумовуючи діяльність педагогічних гуртків, постановили, що в наступному 1927 – 1928 н.р. потрібно засідання гуртків проводити частіше із спільною народою для всіх гуртків округу [8, с. 92 – 93].

Звіт Іршавського шкільного округу вказує на те, що 1926 – 1927 н.р. став третім роком методичної роботи педагогічних гуртків. За цей час учасниками гуртків стали 80 вчителів, які розподілені по осередках в Іршаві, Довгому, Кивяжді, Загаті. Протоколи засідань затвердили на окремому педагогічному засіданні і постановили друкувати їх у “Народній школі”. Учителька Ю. Берегій розповіла про свою екскурсію до Чехії. Робота завершилась тетралізованою виставою, концертом народних русинських пісень та екскурсіями [2].

Плідною виявилася методична робота в Берегівському шкільному окрузі. Зазначимо, що серед усіх інших територія округу є місцем компактного проживання представників угорської національності. У 1925 – 1926 н.р. тут працювало 5 педагогічних гуртків у таких населених пунктах: Берегово (голова: І. Гриць), Вари (В. Мураній), Косино (Й. Кнавер), Яношієво (Й. Дравецький), Квасово (П. Туранчич). Підсумовуючи роботу педагогічних гуртків Берегівського шкільного округу, шкільний інспектор І. Гуснай відзначав, що діяльність гуртків носила повчальний характер і призвела до мобілізації професійних амбіцій педагогів, які з великим ентузіазмом демонстрували результати педагогічної праці. Проте відсутність методичних посібників, педагогічної періодики та наукових видань у бібліотеках спонукає і вчителів та шкільний інспекторат поповнити бібліотечні фонди [8, с. 87].

У наступні роки педагоги Підкарпатської Русі надавали великого значення проблемі пошуків шляхів підвищення фахової майстерності. П. Світлик вважає, що добрий вчитель повинен завжди вчитися. Для ефективної роботи гуртків пропонує: 1. Засідання педагогічних гуртків проводити не частіше трьох разів на рік. 2. Практичні заняття планувати попередньо. 3. Чітко регламентувати в часі оприлюднення педагогічного досвіду. 4. До відкритих занять готуватись. 5. Відкриті заняття доручати проводити тим, хто бажає. 6. Для відкритих занять готувати письмові конспекти. 7. Контролювати нові надходження до вчительських бібліотек. 8. Потрібно скоротити теоретичні виклади. 9. Засідання педагогічних гуртків

супроводжувати шкільними виставками. 10. У подальшій роботі враховувати результати роботи гуртків [6, с. 153 – 154].

Висновки. Усе вищенаведене дає підстави зробити певні узагальнення. Педагогічні гуртки створювались у Закарпатті в міжвоєнний період на вимогу управлінських органів, але в ході своєї діяльності довели необхідність свого існування в кожному шкільному окрузі, і згодом учителі ініціювали їх створення. Педагогічні гуртки відображали поліетнічність регіону: діяли гуртки русинські, угорські, словацькі, німецькі та ін. Засідання гуртків були структуровані: поєднували теоретичне та практичне навчання і передовий педагогічний досвід. У процесі вдосконалення робота гуртків збагатилася мистецькою та демонстраційною складовими. Цінним здобутком діяльності педагогічних гуртків було створення сприятливого освітнього середовища для розвитку педагогічної творчості. При державній підтримці формувалася педагогічна еліта краю, нова генерація вчительської інтелігенції. Талановиті вчителі вдосконалювали професійну майстерність у кращих європейських школах. Після повернення на батьківщину їх педагогічний доробок ставав основою для широкого кола місцевих вчителів.

Перспективи подальших наукових пошуків у напрямі дослідження. Зрозуміло, стаття не вичерпує всіх аспектів проблеми. Подальші дослідження можуть розкривати форми самоосвіти вчителів в означених просторово-часових рамках тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Закарпатської області (ДАЗО). – Ф. 1498. – Оп. 2 – Спр. 1545. – Переписка з Мукачівським шкільним інспекторатом по організаційно-методичним питанням. – 24 арк. – С. 2.
2. Из чинности педагогического кружка в иршавском школьном округе // Учитель. – 1927. – Рочник VI. – Ч. 4 – 5. – С. 174 – 177.
3. Кузьма І. Усовершення роботи педагогических кружков в школьном роце / І. Кузьма // Учитель. – 1925. – Рочник VI. – Ч. 9 – 10. – С. 265 – 267.
4. Мигалка І. Педагогічні кружки. / І. Мигалка // Учитель. – 1925. – Рочник VI. – Ч. 9 – 10. – С. 254 – 260.
5. Педагогічний рух // Учитель. – 1924. – Рочник XI – XII. – Ч. 3 – 4. – С. 50 – 51.
6. Світлик П. О деятельности педагогических кружков / П. Світлик // Учитель. – 1930. – Рочник XI – XII. – Ч. 7 – 10. – С. 151 – 154.
7. Університетські студії народних учителів / Учитель. – 1927. – Рочник VII. – Ч. 4 – 5. – С. 170.
8. Ужгородський округ // Учитель. – 1928. – Рочник IX. – Ч. 2 – 3. – С. 17 – 95.

Анотація

У статті висвітлено діяльність педагогічних гуртків у Закарпатті в 1919 – 1939 рр. Виявлено, що педагогічні гуртки діяли в кожному шкільному окрузі та відображали поліетнічність регіону. Робота гуртків поєднувала теоретичне та практичне навчання і передовий педагогічний досвід, мистецьку, демонстраційну складові, створювала умови для педагогічної творчості.

Ключові слова: педагогічні гуртки, вчителі, професійне вдосконалення.

Аннотация

В статье рассматривается деятельность педагогических кружков в Закарпатье в 1919 – 1939 гг. Определено, что педагогические кружки действовали в каждом школьном округе и отображали полиэтничность региона. В работе кружков соединялись практическое обучение и передовой педагогический опыт, искусство, демонстрация, предоставлялись условия для развития педагогического творчества.

Ключевые слова: педагогические кружки, учителя, усовершенствование профессионализма.

Summary

The article highlights the activity of pedagogical groups in Transcarpathia in 1919-1939 years. The work of groups combined theoretical and practical learning, advanced educational experience, artistic and demonstration components and created the conditions for educational activities.

Key words: pedagogical groups, teachers, professional development.

УДК [378:37.011.3-051]:62/64

Л. О. Савченко,

доктор педагогічних наук, доцент

(ДВНЗ “Криворізький національний університет”

Криворізький педагогічний інститут)

ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНІХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Постановка проблеми. Одна з першочергових проблем, що має розв’язувати сучасна вища освіта, – відбір змісту, який повинен відображати всі особливості професійної діяльності випускника вищого навчального закладу. Необхідно регулювати процес відбору й конструювання професійної освіти, вибору форм і методів організації навчальної діяльності. Учені наголошують на важливості узгодження змісту освіти з потребами суспільного розвитку, на випереджальному характерові освіти. Слід зазначити, що дидактика вищої школи суттєво відрізняється від дидактики загальної середньої освіти, різною є мета середньої й вищої освіти. У загальноосвітньому навчальному закладі передбачене формування загальних знань із можливою певною профілізацією в старших класах. У вищій освіті системотвірним вважають процес формування в студентів знань, умінь і навичок, професійного мислення й конкурентоспроможності [1].

Варта уваги ціла низка особливостей у зміні змісту освіти, пов’язаному з виконанням завдань адекватності змісту освіти до сучасних і перспективних потреб суспільства, зокрема з посиленням фундаментальної частини освіти, що виражене в: розширенні теоретичної підготовки (на молодших курсах – більш широка загальнонаукова підготовка, на старших – спеціалізація, яка включає суттєві елементи теорії); розширенні номенклатури профільних дисциплін завдяки суспільно-політичним, математичним, окремим спеціальним й іншим дисциплінам; оволодінні новими для науки й практики методами.

Ці тенденції є наслідком диференціації й інтеграції, що відбуваються в науці, спеціалізації, уніфікації, та комплексної гармонізації виробництва. Добираючи зміст освіти, потрібно зважати на ті чи на ті знання не стільки окремо, скільки в комплексі взаємопов’язаних предметів навчання.

Публікації з проблеми дослідження. На сучасному етапі значна увага приділяється розробленню критеріального апарату оцінювання знань і умінь студентів, який розглядається у роботах В. Беспалька, І. Булах, В. Гузєєва, Н. Кузьміної.

У дослідженні багатьох учених (В. Бондар, І. Зяюн, Є. Карпова, Л. Кравченко, І. Підласий) описано, схарактеризовано й класифіковано методи контролю та діагностування рівня набутих студентами знань, умінь і